

Lausunto hallituksen esityksestä ympäristönsuojelulain muuttamiseksi (ilmanlaatudirektiivi)

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/35657/2024

Metallinjalostajat ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiasta.

Metallinjalostajien näkemyksen mukaan esityksessä tulee selkeämmin huomioida tilanteet, joissa ilmanlaadun raja-arvojen tai tavoitearvojen ylitykset johtuvat useiden päästölähteiden yhteisvaikutuksesta (esim. kotitalouksien pienpoltto, liikenne ja ympäristöluvanvarainen teollinen toiminta). Nykyinen lähestymistapa jättää epäselväksi vastuut, menettelyt ja kohtuulliset toimenpiteet silloin, kun kunnan toimivalta ei ulotu kaikkiin ylitystä aiheuttaviin lähteisiin.

Perusteluissa on tunnistettu, että erityisesti pienpoltto voi aiheuttaa bentso(a)pyreenin kaltaisten epäpuhtauksien kohoamista asuinalueilla ja että tarvitaan paikallisia sekä mahdollisesti valtakunnallisia toimia. Samalla on kuitenkin varmistettava, että sääntely kattaa myös yhteisvaikutustilanteet ja että toimenpiteet kohdistuvat todellisiin, tunnistettuihin lähteisiin oikealla toimijatasolla.

Yhteisvaikutustilanteissa mittausaseman sijainti, paikalliset leviämisolosuhteet sekä säävaihtelu voivat korostaa tiettyjen lähteiden vaikutusta ja vaikeuttaa yksittäisen toimijan vaikutusmahdollisuuksien arviointia. Tämän vuoksi perusteluissa ja velvoitteissa tulisi erottaa: (1) päästöjen lähteet, (2) toimivalta ja valvonta sekä (3) toimenpiteiden kohdentaminen ja kustannusvastuut.

Keskeinen haaste on, että eri päästölähteet kuuluvat eri toimijoiden ja valvontaviranomaisten toimivaltaan. Kunnan ilmansuojelusuunnitelmalla ei voida käytännössä ohjata ympäristöluvanvaraista toimintaa ohi lupaehtojen ja BAT-vaatimusten, eikä luvanvarainen toimija voi vaikuttaa kotitalouksien tavanomaiseen lämmityskäyttämiseen. Lainsäädännössä tulee siksi täsmentää yhteistyö-, kuulemis- ja koordinaatiomenettelyt sekä se, miten toimenpiteet jaetaan tilanteissa, joissa ylitys ei johdu yhdestä lähteestä.

Lisäksi on syytä huomioida, että vuosikeskiarvoihin perustuvat velvoitteet voivat olla vaikeasti ennakoitavia etenkin sää- ja lämmityskausivaihtelun vuoksi. Luvanvaraisessa toiminnassa päästöjen ohjaus ja seuranta perustuvat lupaehtoihin, BAT-päätelmiin ja tarkkailuohjelmiin. Ilmansuojelusuunnitelmien ja etenemissuunnitelmien tulee rakentua sellaisille indikaattoreille ja toimenpiteille, joihin toimijat voivat tosiasiallisesti vaikuttaa ja joiden vaikutus voidaan todentaa kohtuullisella varmuudella.

Ehdotus: Ilmansuojelusuunnitelmaa koskevaan pykälään tulee lisätä velvoite kuulla niitä toiminnanharjoittajia ja viranomaisia, joiden toimintaan suunnitelman toimenpiteet voivat kohdistua tai joiden toimivaltaa suunnitelma käytännössä edellyttää (esim. ympäristöluvanvarainen toiminta, tienpito, energiantuotanto).

Määräajan pidennysmenettelyä koskevissa säännöksissä ja perusteluissa tulee selventää, miten pidennystä voidaan soveltaa yhteisvaikutustilanteissa, mitkä ovat hyväksyttävät perustelut ja mitä seuraa, jos pidennystä ei myönnetä tai raja-arvoja ei saavuteta pidennyksestä huolimatta. Lisäksi on tarpeen täsmentää toimijoiden vastuut (kunta, valtion valvontaviranomainen, muut viranomaiset) sekä se, millä välineillä kunkin lähdetyyppin päästöihin voidaan tosiasiallisesti vaikuttaa.

Keskeiset muutosehdotukset (yleiset):

- Lisätään lakiin/perusteluihin nimenomainen käsittely yhteisvaikutustilanteista (useita päästölähteitä, eri valvontaviranomaiset): vastuut, yhteistyö ja päätöksenteko.

- Täsmennetään, että ilmansuojelusuunnitelman toimenpiteet eivät voi ohittaa ympäristölupaa tai BAT-vaatimuksia; tarvittaessa suunnitelmassa kuvataan koordinaatiotarve valtion valvontaviranomaisen kanssa.
- Säädetään kuulemisvelvollisuus: kunnan on pyydettävä lausunto niiltä tahoilta, joiden toimintaan tai toimivaltaan toimenpiteet kohdistuvat.
- Täsmennetään kustannusvastuut ilmanlaadun seurannassa, mallinuksissa ja lisäselvityksissä, erityisesti kun ylitys ei johdu yhdestä lähteestä.
- Selvennetään määräajan pidennyksen edellytykset, menettely ja seuraukset (myös tilanteissa, joissa tavoitteita ei saavuteta pidennetyn määräajan jälkeen).

Edellä esitetyt huomiot koskevat yleisesti tilannetta, jossa ilmanlaadun parantamistoimet edellyttävät useiden toimijoiden samanaikaisia ja koordinoituja toimenpiteitä sekä selkeää vastuunjakoa eri valvontajärjestelmien välillä.

Kunnioitavasti

Harri Leppänen

Toimitusjohtaja, Metallinjalostajat ry